

► Βιβλίο

Η καθημερινότητα στη κλασική αλλά σύγχρονη πλέον πρωτεύουσα δεν είναι ποτέ μονότονη. Η αθηναϊκή ζωή είναι γεμάτη έξαψη

Όταν επισκέφτηκε για πρώτη φορά την Ελλάδα το 1957, ο σερ Μάικλ Λουέλιν Σμιθ ήταν μαθητής του αγγλικού σχολείου Γουέλινγκτον. Επανήλθε το 1962, έχοντας σπουδάσει στο μεταφύ ελληνική και λατινική φιλοσοφία, φιλοσοφία και ιστορία της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης, στην Οξφόρδη. Ωστόσο, τα ενδιαφέροντά του είχαν αρχίσει να μετατοπίζονται στη σύγχρονη ελληνική ιστορία, γεγονός που αποτυπώθηκε στη διδακτορική του διατριβή, «Όραμα της Ιωνίας» (εκδ. ΜΙΕΤ, 2002) με θέμα τη μικρασιατική καταστροφή. Στη διάρκεια της θητείας του στην ελληνική πρωτεύουσα ως πρεσβευτής της Βρετανίας, τη δεκαετία του '90, συνδέθηκε συναισθηματικά με την Αθήνα και μελέτη-

σε σε βάθος την ιστορία της. Καρπός της μελέτης του ήταν τα βιβλία «Οι Ολυμπιακοί του 1896. Η γέννηση των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων» (2004) και «Αθήνα. Πολιτιστική και Λογοτεχνική Ιστορία» (2007) - αφιέρωση κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Εστία. Στην κουβέντα που είχε μαζί του η «C.P.», ο 68χρονος ιστορικός και διπλωμάτης κατέθεσε τις σκέψεις του για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της Αθήνας, μας μίλησε για την ομορφιά που κρύβεται στην καθημερινότητα της κλασικής αυτής πόλης, μας θύμισε ότι Αθήνα δεν είναι μόνο η Ακρόπολη αλλά ένα χαρμάνι από αντιφατικά στοιχεία που ενοποιούνται χάρη στην τρέλα των Αθηναίων για ζωή.

«Στο τελευταίο σου βιβλίο «Αθήνα» γράφετε ότι η πρωτεύουσα της Ελλάδας είναι μια καινούργια πόλη παρά την αρχαία ιστορία της. Τι είναι εκείνο που μπορεί να γαλαξίζει έναν ξένο στη σύγχρονη Αθήνα;

Οι «ξένοι» δεν είναι μια ομοειδής κατηγορία και, συνεπώς, δεν μπορεί να μιλήσω εξ ονόματός τους. Εκείνο που εγώ βρίσκω συναρπαστικό στην Αθήνα είναι ο τρόπος που ο χώρος, η ιστορία του και οι άνθρωποι συνενώνονται σε μία μοναδική πόλη. Υπάρχει μια έξαψη στην αθηναϊκή ζωή. Δεν είναι ποτέ μονότονη και ηλιθιακή. Έπειτα μου αρέσει το γεγονός ότι για κάποιον που ζει, ας πούμε, στο Κολωνάκι, ό, τι του χρειάζεται βρίσκεται μέσα σε ακτίνα εκατό μέτρων. Και κάθε γειτονιά ή «καριό» της Αθήνας έχει το δικό του χαρακτήρα. Πολλοί ξένοι εξακολουθούν να έρχονται εδώ για να δουν την Ακρόπολη και τα μουσεία, κάτι που είναι ωραίο, αλλά αυτό που εμένα με ενδιαφέρει, και το οποίο περιγράφω στο βιβλίο μου, είναι το πώς η σύγχρονη Αθήνα διακερίζεται και παρουσιάζει το παρελθόν της. Για παράδειγμα, όταν επισκέπτομαι την Ακρόπολη, κοιτάζω επίσης την έξοχη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, έργο του Δημήτρη Πικιώνη. Προφανώς βλέπω διαφορετικά πράγματα στην Αθήνα από ό, τι άλλοι ξένοι, επειδή γνωρίζω την πόλη τόσο χρόνια και, συνεπώς, κοιτάζω πράγματα πέρα από τα μνημεία: τη λαϊκή αγορά, τη ζωή στους δρόμους, τις μικρές ταβέρνες και το καφενείο, τα γκράφιτι στους τοίχους, τα γλυπτά στους εξωτερικούς χώρους, τα μνημεία, όπως αυτό του Τενος Δραγούμη, ακόμη και τα αδέσποτα σκυλιά. Εξάλλου, η σύγχρονη μου και εγώ γνωρίζουμε πολλούς Αθηναίους και απολαμβάνουμε την παρέα τους.

«Στο ίδιο βιβλίο, περιγράφετε τις διάφορες φάσεις ιστορικής εξέλιξης της Αθήνας από τον Όθωνα ως σήμερα. Ποιες θεωρείτε τις πιο ενδιαφέρουσες περιόδους της και γιατί;
Είναι όλες ενδιαφέρουσες! Ωστόσο, για εμένα, ίσως περισσότερο

Κάπου μεταξύ της δεκαετίας του 1830 και σήμερα, η Αθήνα άλλαξε από μια πόλη με ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά, την οποία πολλοί επισκέπτες χαρακτήριζαν ως «εξωτική» και «ανατολίτικη», σε μία σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη.

ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα τέλη του 19ου αιώνα, με τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες το 1896, η περίοδος των Βαλκανικών Πολέμων με την αίσθηση της εθνικής ανεξαρτησίας που φέρνει η πρώτη κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου, και η δεκαετία του 1960, επειδή τότε ήρθα για πρώτη φορά σε επαφή με την πόλη και νιώθω νοσταλγία για αυτή την περίοδο.

«Από το παρελθόν της, αρχαία, βυζαντινά, φράγκα και οθωμανικά, ποιο εκτιμάτε ότι επιβιώνει πιο έντονα στη σύγχρονη εκδοχή της πόλης;

Νομίζω ότι το αρχαίο της παρελθόν είναι το κυρίαρχο. Η Ακρόπολη, η αρχαία Αγορά και ο ναός του Ηφαίστου, ο ναός του Ολυμπίου Διός και η πύλη του Αδριανού, το παλιό στάδιο στη σύγχρονη αποκατάστασή του, όλα αυτά αιχμαλωτίζουν οπωσδήποτε το βλέμμα. Και είναι αυτά που οι Αθηναίοι του 19ου αιώνα επιδίωξαν να διατηρήσουν και να προβάλλουν, περισσότερο από τις βυζαντινές εκκλησίες της Αθήνας, πολλές από τις οποίες δυστυχώς καταστράφηκαν. Σε κάθε περίπτωση, οι βυζαντινές εκκλη-

σίες, όσο ωραίες και αν είναι, είναι μικρότερες μεγέθους. Συνήθως, τις βρίσκουμε συρραμμένες κάτω από συγκροτήματα γραφείων της σύγχρονης Αθήνας. Και όσο για το οθωμανικό της παρελθόν, δεν έχουν απομείνει πολλά.

«Η Αθήνα είναι μία βαλκανική πρωτεύουσα με ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά ή μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα με βαλκανικά χαρακτηριστικά;

Κάπου μεταξύ της δεκαετίας του 1830 και σήμερα, η Αθήνα άλλαξε από μια πόλη με ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά, την οποία πολλοί επισκέπτες χαρακτήριζαν ως «εξωτική» και «ανατολίτικη», σε μία σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη. Ήταν μία σταδιακή εξέλιξη, αλλά δεν υπήρχε καμία αμφιβολία για τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα της σύγχρονης Αθήνας.

«Καιτε μελέτες ενδεικτικές το χρονικό ως αναθίκαι των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα. Ποιους Ολυμπιακούς θα προτιμούσατε να έχετε παρακολουθήσει τον 1896 ή τον 2004;
Παρακολούθησα τους Ολυμπιακούς του 2004 και τους απάλα-

σα: όχι μόνο τους Αγώνες, αλλά και τα έργα βελτίωσης της πόλης που τους συνόδευαν. Αλλά για μένα, ως ιστορικό, το να παρακολουθούσα τους Αγώνες του 1896 θα ήταν ακόμα πιο συναρπαστικό! Προφανώς το επίπεδο των αθλητικών επιτευγμάτων ήταν πολύ χαμηλότερο. Αλλά μαρτυρίες της εποχής δείχνουν ότι υπήρχε τρομερή ατμόσφαιρα ανάμεσα στους αθλητές αλλά και στους θεατές, κάτι το οποίο οι αθλητές ποσά δεν ξεχάσαν. Ήταν ένας διαφορετικός κόσμος!

«Χαρακτηρίστε συνά, και οι δύο, την Αθήνα ως μία κλασική πρωτεύουσα, που εξελίσσεται, ουσιαστικά, χωρίς αεθίο. Όμως, στη βιβλία σας έχετε καταθέσει το θαυμαστό σας για τα Αναφιάντα στο Λόφο της Ακρόπολης, τα οποία είναι επίσης κτισμένα χωρίς πολεοδομικό σχέδιο. Τελικά, μπορεί το κός να κρύβει μία ιδιαίτερη ομορφιά;
Ασφαλώς η κομψότητα της φόρμας που υπάρχει σε αυστηρό σχεδιασμένες πόλες βασισμένες στο «σύστημα πλέγματος» (grid system) δεν είναι το μόνο είδος ομορφιάς. Τα Αναφιάντα εκπλήσθηκαν με τον τρόπο που εξα-

πλώθηκαν εξαιτίας των οικονομικών, της ακίνητης περιουσίας, των συνθηκών και των προσόντων των ανθρώπων από την Αυστρία το 19ο αιώνα. Εκείνο που επίσης βρίσκω ενδιαφέρον είναι ότι τα Αναφιάντα αποτέλεσαν κοινωνικά και αρχιτεκτονικά πρόκληση για το μεγάλο αριθμό των Αθηναίων που δεν τα ενέκριναν.

«Στα χρόνια που περάσατε ως πρεσβευτής της Βρετανίας στην Αθήνα, τι αγαπήσατε και τι μισήσατε περισσότερο στην πόλη;
Δεν υπάρχουν πολλά τα οποία μίσησα, αν και ο θόρυβος ήταν ταλαιπωρία! Ένας από τους προκείμενους μου ως πρεσβείας, μετά τον πόλεμο, δεν μπορούσε να κοιμηθεί από τη φασαρία που έκαναν τα τραμ στη Βασιλίσσα Σοφίας και παρ'όλο που μεταφέρει την πρεσβεία στο Ψυχικό. Ευτυχώς δεν το έκανε! Αυτό που αγάπησα ήταν οι επαφές και οι φίλιες που κάναμε με πολλούς Αθηναίους. Αγαπήσαμε τη συναρπαστική πνευματική και πολιτιστική ζωή της Αθήνας. Και μας άρεσε πολύ η οικία της πρεσβείας. Ένα υπέροχο σπίτι με θαυμάσιο κήπο και ιστορικές αξίες, καθώς κτίστηκε από τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Η σάλας του, η Έλενα, το πούλιε στη βρετανική κυβέρνηση αφορούσε αυτό πθανε το 1936. Όπως πολλοί άλλοι, βρισκόταν το κυκλοφοριακό πρόβλημα της Αθήνας κλαστικό. Αλλά ήμασταν τυχεροί που μέναμε στο κέντρο, γιατί δεν χρειαζόταν να οδηγούμε και να ψάχνουμε για παρking, εκτός από μερικές φορές τα Σαββατοκύριακα.

«Υπάρχει κάτι που μετάβαλλε το χαρακτήρα της πόλης τα τελευταία χρόνια;
Επιστρέφουμε συχνά στην Αθήνα και το απολαμβάνω όπως πάντα. Δύο πράγματα που έχουν βελτιωθεί ιδιαίτερα τη ζωή της πόλης είναι το μετρό και το Μέγαρο Μουσικής. Είναι θαυμάσιο που υπάρχει μία παγκοσμίου κλάσσης αίθουσα συναυλιών στην Αθήνα. Όσο για το μετρό, όπως περιγράφω στο βιβλίο μου, δεν είναι μόνο μια μεγάλη διευκόλυνση στη μετακίνηση, αλλά επίσης μέσο προβολής της ιστορίας.

**Μάικλ Λουέλιν Σμιθ
Ιστορικός
και διπλωμάτης**

**Στον Δημήτρη
Π. Σωτηρόπουλο**